

Het 19^e SEOB-bulletin gaat in op de voortgang van het IMF-programma en de voornaamste ontwikkelingen die betrekking hebben op dit programma. De SEOB is een onafhankelijke instantie en heeft als hoofddoel het monitoren en adviseren van de regering over de implementatie van het IMF-programma en het economisch herstelplan. Dit wordt gedaan door te kijken naar duidelijke prestatie-indicatoren. Op onze website – www.seob.sr – worden er regelmatig statistieken en maatregelen, die betrekking hebben op het IMF-programma, overzichtelijk gepresenteerd.

Deze editie van het SEOB bulletin belicht de herziene comptabiliteitswet en de wet Spaar- en Stabilisatiefonds Suriname.

BELANGRIJKSTE ONTWIKKELINGEN

- De wisselkoersen voor vreemde valuta daalden licht in december 2024.
- De jaar-op-jaar inflatie (hierna: inflatie) voor 2024 kwam neer op 10,1%. In december versnelde echter de maandinflatie ten opzichte van november.
- De gemiddelde inflatie, gemeten als de prijsstijgingen over de afgelopen 12 maanden in vergelijking met de 12 maanden daarvoor, daalde in december 2024 naar 16,2%.
- De economie vertoont tekenen van groei (0,9% in augustus 2024), gedreven door transport en horecagerelateerde sectoren.
- De SRD-component van de M0 lag in oktober 2024 boven de met het IMF overeengekomen bovengrens, voornamelijk door netto overheidsuitgaven.
- De solvabiliteit in de bankensector daalde licht in oktober naar 22,0%, terwijl de rentes nagenoeg stabiel bleven.
- De bruto internationale reserve (inclusief de reserves van banken) was in november 2024, USD 1,46 miljard. De importdekking was 6,8 maanden.
- De schuldquote, ofwel de staatsschuld in procenten van het bruto binnenlands product (BBP), steeg in november 2024 naar 92,0%, voornamelijk vanwege een koerseffect.

Tabel 1. Status maatregelen IMF-programma

Beleidsgebied	Afgerond	In uitvoering	Overig
A: Monetair en wisselkoersbeleid	62,8%	34,9%	2,3%
B: Fiscaal beleid	64,0%	16,0%	20,0%
C: Schuld	66,7%	33,3%	0,0%
D: Financiële sector	62,5%	37,5%	0,0%
E: Bestuur	55,9%	38,2%	5,9%
F: Overig	75,0%	25,0%	0,0%
Totaal	62,6%	28,2%	9,2%

Opmerking: "Overig" houdt in dat de maatregel is uitgesteld of nog niet is aangevangen, of dat de status van de maatregel onbekend is. De maatregelen die onmiddellijke aandacht vereisen worden bij elke IMF-review herzien en vormen ook onderdeel van beleidsgebieden A tot en met F. Bron: Calculaties SEOB met data IMF-monitoringsmatrix.

VOORTGANG IMF PROGRAMMA

Het IMF rondde in december 2024 de achtste evaluatie binnen het programma voor Suriname af. Dit maakte een uitbetaling van ongeveer USD 61 miljoen mogelijk, waarvan USD 44 miljoen bestemd was voor begrotingssteun.

Volgens het IMF laten de economische indicatoren verbetering zien, met economische groei, dalende inflatie en toenemende investeerdersvertrouwen. De Final Investment Decision (FID) voor olie uit block 58 draagt bij aan een verbeterd perspectief. Het IMF blijft het belang van begrotingsdiscipline, transparantie en institutionele hervormingen benadrukken, die nodig zullen zijn om de verwachte olie-inkomsten effectief te beheren.

Per januari 2025 was 62,6% van het huidige IMF-programma voltooid en 28,2% nog in uitvoering. Belangrijke maatregelen zijn doorgevoerd, maar niet alle doelstellingen zullen worden behaald voor de afloop van het programma dat gepland staat voor maart 2025. Dit benadrukt de noodzaak van een vervolgprogramma, dat zich zal richten op de versterking van instituties, goed bestuur en duurzaam fiscaal beleid. Dit nieuwe programma dient geen directe maatregelen te bevatten voor huishoudens.

Herziene wetgeving beoogt financieel beheer, begrotingsdiscipline en transparantie in Suriname te versterken

Om een solide wettelijk en institutioneel kader te creëren voor het beheer van de staatsfinanciën, met name gezien de verhoogde inkomsten uit offshore olie- en gaswinning, was een versterking van de Comptabiliteitswet 2019 en de Wet op het Spaar- en Stabilisatiefonds Suriname (SSFS) 2017 nodig. Met de goedkeuring van beide wetten in december 2024 zet Suriname een belangrijke stap in het verbeteren van toezicht en beheer van de overheidsfinanciën.

Comptabiliteitswet 2024

Deze nieuwe Comptabiliteitswet vervangt de vorige en introduceert strengere begrotingsregels. De hervormingen moeten de overheid efficiënter laten opereren en bijdragen aan economische stabiliteit op lange termijn. De wet sluit aan bij internationale standaarden, zoals het Medium-Term Fiscal Framework (MTFF), en integreert het SSFS. Belangrijke hervormingen binnen de wet zijn:

1. Striktere begrotingsregels en schuldbeheer

Om de overheidsuitgaven beheersbaar te houden, worden een limiet op de netto overheidsschuld over een periode van vijf jaar en een jaarlijks plafond voor primaire uitgaven vastgesteld. Deze planning zal worden vastgelegd in een Financieel Vijfjarenplan met een strategie voor inkomsten en uitgaven. In de periode 2025-2028 worden deze uitgedrukt als percentage van het BBP. Het Ministerie van Financiën en Planning (2024) geeft aan dat er "wordt verwacht dat de staatsschuld tegen 2028 op 71 procent van het BBP zal uitkomen, op basis van beleid dat resulteert in primaire uitgaven van 21,6 procent van het BBP per jaar vanaf 2025". Vanaf 2028 wordt de primaire rekening uitgedrukt in verhouding tot het niet-minerale BBP, om te voorkomen dat primaire uitgaven meebewegen met volatiele mijnbouwinkomsten. Dit vanwege het feit dat het niet-minerale BBP een significant minder willekeurig verloop zal hebben waardoor de primaire uitgaven geen procyclische ontwikkelingen zullen ondergaan.

2. Inbedden van het SSFS

De wet verankert het SSFS. Dit fonds dient als buffer tegen economische schokken en wordt gevuld met extra inkomsten, zoals die uit de export van natuurlijke hulpbronnen. Opnames uit het fonds zijn alleen toegestaan onder strikte voorwaarden en vereisen goedkeuring van De Nationale Assemblée (DNA).

3. Meer transparantie en toezicht

Om het publiek en investeerders beter inzicht te geven in het financieel beheer van de overheid, verplicht de wet dat alle begrotingen en jaarverslagen openbaar worden gemaakt. De Centrale Landsaccountantsdienst (CLAD) en de Rekenkamer krijgen uitgebreidere bevoegdheden om de besteding van publieke middelen te controleren. Strenge sancties worden opgelegd voor ambtenaren die zich schuldig maken aan financieel misbruik.

4. Versterking van de rol van DNA

Nieuwe uitgaven mogen alleen met parlementaire goedkeuring worden gedaan. De Minister van Financiën moet periodiek financiële rapportages indienen, zodat de DNA het toezicht op de overheidsfinanciën beter kan uitoefenen. Daarnaast krijgt de Rekenkamer de bevoegdheid om staatsuitgaven en financiële misstanden te onderzoeken.

Spaar- en Stabilisatie Fonds Suriname

De Surinaamse economie is sterk afhankelijk van olie en goud, wat risico's met zich meebrengt door schommelingen in wereldmarktprijzen. Om de economie beter te beschermen en financiële stabiliteit op lange termijn te waarborgen, is het SSFS opgericht. Het fonds is bedoeld om de economie te beschermen tegen onvoorziene schokken (stabilisatiefunctie) en reserves op te bouwen voor toekomstige generaties (spaarfunctie).

Alle mijnbouwinkomsten van de Staat worden direct gestort in het fonds. De regering dient vervolgens een begroting in bij DNA, waarbij de primaire uitgaven binnen de vastgestelde limiet van de begrotingsregels moeten blijven. DNA mag geen begroting goedkeuren waarbij deze uitgaven de limiet overschrijden. In de begroting moet ook worden aangegeven hoeveel mijnbouwinkomsten nodig zijn om de uitgaven mede te financieren. In geval van een calamiteit kan er uit het fonds worden geput, maar alleen via een goedgekeurde suppletore begroting. Dit mechanisme voorkomt plotselinge schokken in de overheidsfinanciën en zorgt voor een stabiel financieel beleid.

In december 2024 is de wet aangepast om de werking, het beheer, de controle, het bestuur en de transparantie van het fonds te versterken. De hervormingen waren noodzakelijk om beter te voldoen aan internationale standaarden voor Sovereign Wealth Funds, zoals de Santiago Principles, en om het fonds meer in lijn te brengen met succesvolle internationale voorbeelden. In de beginfase zal het fonds vooral investeren in stabiele en laagrendabele financiële instrumenten, zoals staatsobligaties en internationale fondsen met beperkte risico's. Deze strategie zorgt voor een veilige groei van de reserves en beschermt het fonds tegen grote marktschommelingen.

Enkele belangrijke aanpassingen binnen de vernieuwde SSFS-wet zijn:

1. Strikter beheer en onafhankelijk toezicht

Om politieke beïnvloeding te beperken, wordt het fonds beheerd door een onafhankelijk orgaan. Externe accountants voeren regelmatige audits uit en een toezichtscommissie bewaakt het fondsbeheer.

2. Duidelijkere in- en uitstroomregels

De stortingsregels zijn versoepeld, terwijl de voorwaarden voor opnames strenger zijn geworden. Opnames zijn toegestaan binnen de begrotingsregels en zijn onderworpen aan een jaarlijks opnameplafond. Bij een ernstige economische crisis door een significante daling van de overheidsinkomsten kunnen extra middelen slechts via een goedgekeurde suppletore begroting uit het Fonds worden gehaald. Dit waarborgt de duurzaamheid van het fonds op lange termijn.

3. Evenwichtige verdeling tussen sparen en stabiliseren

Om het vermogen van het fonds evenwichtig in te zetten voor huidige en toekomstige generaties, is vooral gekeken naar de financieringsbehoeften voor de huidige armoedebestrijding, begrotingsstabilisatie, duurzaamheid en houdbaarheid van de totale Staatsschuld. Ook is er gekeken naar strategische investeringen in de toekomst om het menselijk kapitaal en andere duurzamere vormen van kapitaal naar een significant grotere hoogte te brengen.

4. Meer transparantie en controle

Het fonds is verplicht om per kwartaal en per jaar openbare rapportages te publiceren. Dit biedt burgers en investeerders volledige transparantie over het beheer van de fondsmiddelen en verhoogt het vertrouwen in het fonds.

Wat betekenen deze wetten voor de samenleving?

De herziene wetten waarborgen structurele overheidsinvesteringen in essentiële sectoren. Dankzij de verruimde begrotingsruimte kan de overheid blijven investeren in infrastructuur, gezondheidszorg en onderwijs, zelfs bij lage wereldmarktprijzen, wat bijdraagt aan duurzame economische groei.

RECENTE ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

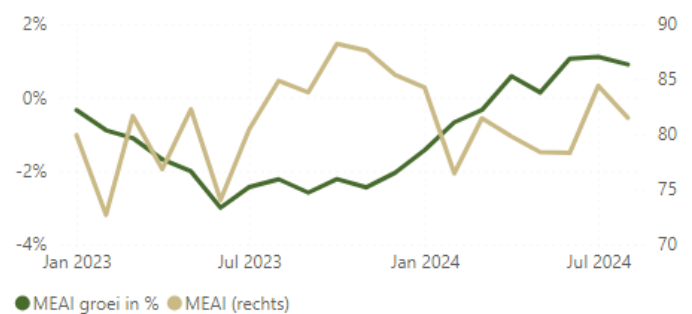
Economische groei nog niet overtuigend evenwichtig

De economie vertoont tekenen van groei. De maandelijkse index voor economische activiteit (MEAI) van de CBvS noteerde een groeicijfer van 0,9% in augustus 2024. De horeca-gerelateerde sectoren, met name restaurants blijven de aandrijver van deze groei. Ook luchttransportsector was dominant. Daarentegen werd de groei gedeeltelijk tenietgedaan door een afname in de sector "Landbouw, jacht, bosbouw en visserij" vanwege een daling in rondhoutproductie.

De lopende rekening van de betalingsbalans bleef in het derde kwartaal van 2024 op een overschot. Dit overschot bedroeg USD 24,1 miljoen, voornamelijk gedreven door goederenexport. De totale exportwaarde van goederen steeg met ongeveer USD 10 miljoen ten opzichte van het vorige kwartaal, gedreven door de goudexporten. Daarentegen nam de exportwaarde van hout en houtproducten met ongeveer USD 11 miljoen af. De goederenimport stijgt voor het derde opeenvolgende kwartaal.

De financiële rekening noteerde een uitstroom van USD 26,5 miljoen. Na correctie voor statistische

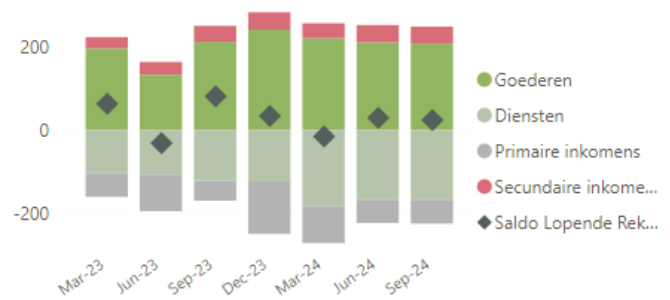
Economische Activiteit

Bron: CBvS.

verschillen resulteerde dit in een netto instroom van USD 111,4 miljoen naar Suriname.

Betalingsbalans (mIn USD)

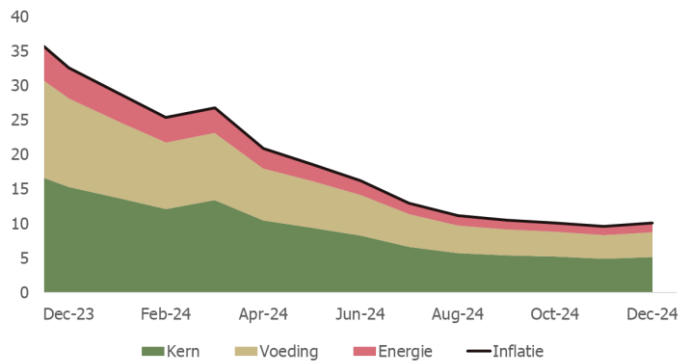

Bron: CBvS.

De inflatie neemt verder af in november 2024

De jaarinflatie voor 2024 kwam neer op 10,2%. Na een daling in november van het maandinflatiecijfer naar 0,2%, steeg deze in december naar 0,5%. Dit, als gevolg van een stijging in nutstarieven alsook het effect van de wisselkoersstijgingen in de afgelopen maanden die doorwerkte op consumentenprijzen. De kerninflatie – de inflatie exclusief voedsel en energieprijzen – steeg licht in december 2024, terwijl de gemiddelde 12-maands inflatie vertraagde naar 16,2%.

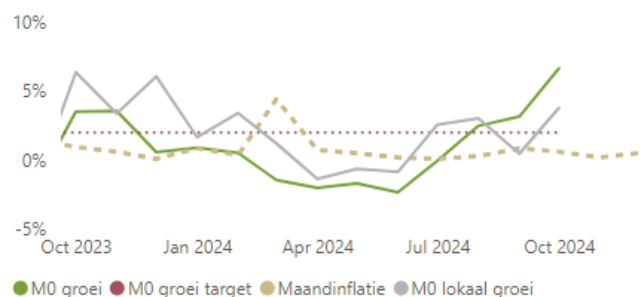
Bijdragen kern, voedsel en energieinflatie

Opmerking: Energie-inflatie omvat de bijdrage aan inflatie van de hoofdgroepen nutstarieven en transport. Voedselinflatie omvat de bijdrage van de hoofdgroep voeding en niet-alcoholische drank. Kerninflatie bevat bijdrage van overige hoofdgroepen. Bron: Calculaties SEOB met data van het ABS.

De USD-wisselkoers daalde met gemiddeld 0,4%, terwijl de wisselkoers van de Euro met ongeveer 2,0% afnam ten opzichte van de SRD. De SRD-component van de M0 kwam in oktober 2024 neer op SRD 18,9 miljard. Dit was boven de grens die met het IMF is overeengekomen en was het gevolg van netto-overheidsuitgaven.

M0 groei en Maandinflatie (in %)

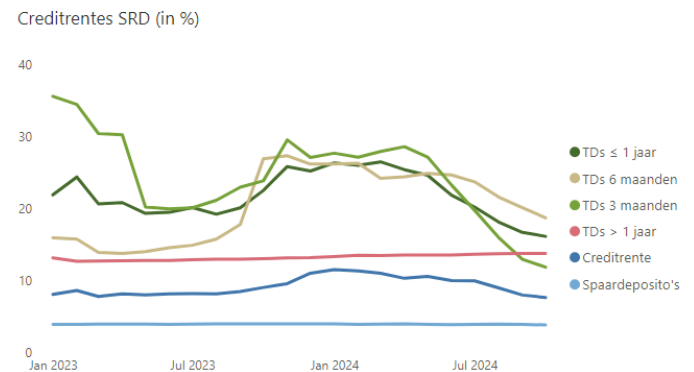

Bronnen: ABS, CBvS.

Rentes blijven stabiel

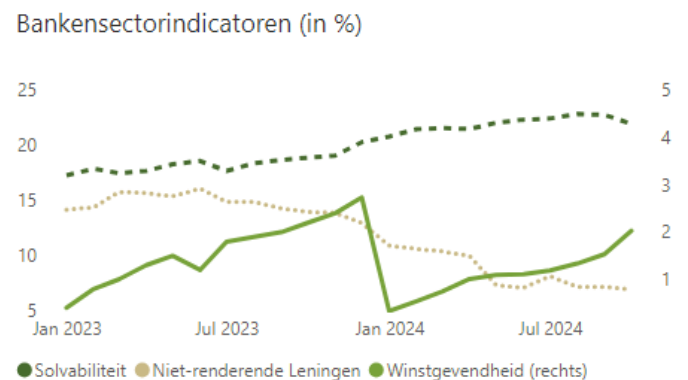
De gemiddelde leenrente bleef stabiel op 14,7%, terwijl creditrentes daalden van 8,1% naar 7,7%. De daling in de gemiddelde beleggingsrentes werd gedreven door de daling in korte-termijn rentes. Deze daling gaat gepaard met de afnemende inflatie en de verbeterde vooruitzichten. Dit kan leiden tot een stimulans voor investeringen, aangezien lagere rentepercentages lenen aantrekkelijker maken voor bedrijven en consumenten.

De SEOB voorziet een mogelijk omslagpunt in de rente als gevolg van de afnemende inflatie en de verbeterde vooruitzichten. Echter is de recente inflatieontwikkeling zorgwekkend.

Bron: CBvS.

De niet-renderende leningen (NPLs) zijn verder afgenomen. Waar de NPL-ratio in oktober 2023 nog 14,0% bedroeg, daalde deze in oktober 2024 naar 6,9%. Deze daling is het resultaat van de uitvoering van de asset quality review door banken en de verbeterde terugbetaalcapaciteit van leners. Daarnaast daalde de solvabiliteitsratio in oktober 2024 naar 22,0%. Ook de liquiditeitsratio vertoonde een afname tot 52,0%. De daling in liquiditeitsratio kan wijzen op verhoogde kredietverlening en een afname in liquiditeitsbuffers van banken.

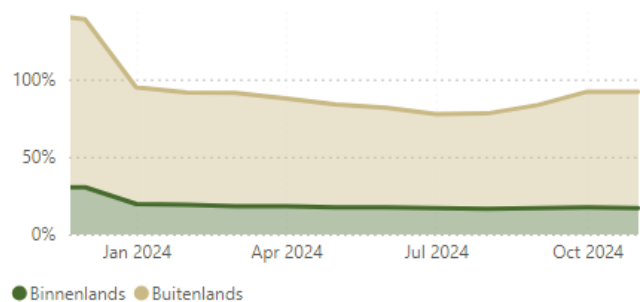

Bron: CBvS.

Ontwikkelingen in de staatsschuld

De schuldquote – de staatsschuld in procenten van het BBP – steeg in november 2024 naar 92,0% volgens de wettelijke definitie. Deze stijging kwam voornamelijk door een toename van de buitenlandse schuld, omgerekend naar SRD. Het volume in de buitenlandse schuld daalde zelfs licht met 1,5% ten opzichte van oktober. Tegelijkertijd nam de binnenlandse schuld verder af tot SRD 21,5 miljard door aflossingen. Binnenlandse schulden aan de CBvS en commerciële banken zijn geherstructureerd en worden afgelost.

Staatsschuld (in % van BBP)

Bron: SDMO.

VOORUITZICHTEN EN AANBEVELINGEN

- De SEOB juicht de Comptabiliteitswet en het Spaar- en Stabilisatie Fonds Suriname (SSFS) toe. De implementatie van deze wetten zet stappen naar transparanter en verantwoord financieel beheer, vooral met de verwachte olie-inkomsten.
- Tegelijkertijd ziet de SEOB het risico dat deze wetten met een gewone parlementaire meerderheid kunnen worden gewijzigd. Dit is in het verleden gebeurd met de Wet op de Staatsschuld die de binnenlandse en buitenlandse staatsschuld moest maximeren (zgn. obligoplaafond). Daarom is het belangrijk om de kernprincipes van toezicht en transparantie te bewaken.
- Het operationeel maken van het SSFS met duidelijke regels is nodig om olie-inkomsten te beheren, zodat zowel de huidige als toekomstige generaties hiervan kunnen profiteren.
- Het IMF-programma heeft bijgedragen aan economisch herstel en start van het herstel van instituten, maar een vervolprogramma is nodig om de geboekte resultaten te behouden en uit te bouwen. Fiscale discipline, versterking van instituties en verantwoord gebruik van olie-inkomsten blijven belangrijk voor stabiliteit en groei.
- De SEOB maakt zich zorgen over de gevoeligheid van de wisselkoers. Onevenwichtige overheidsfinanciën kunnen dit verergeren. Subsidies op nutsvoorzieningen moeten verder worden afgebouwd, maar met transparantie en aandacht voor sociale vangnetten.
- Het M0-target is in oktober 2024 wederom niet behaald. Betere coördinatie tussen het Ministerie van Financiën en de Centrale Bank is nodig om overtollige liquiditeiten te beperken en monetaire stabiliteit te handhaven.
- Leenrentes daalden in de afgelopen maanden, maar blijven hoog en kunnen investeringen beperken. De SEOB roept de private sector op om te innoveren en productiviteit te verhogen.
- De SEOB ziet de afbouw van binnenlandse schulden, de schuldherschikking met China en de herkapitalisatie van de CBvS als ontwikkelingen die bijdragen aan stabiliteit.
- Het sociaal programma blijft zonder merkbaar effect ondanks aanbevelingen van verschillende instanties. De SEOB dringt aan op een evaluatie van het programma op basis van impact in plaats van uitgaven. Het sociaal programma heeft tot heden niet bijgedragen aan het verminderen van armoede.

- De economie groeit in 2024 en de vooruitzichten voor de mijnbouwsector blijven positief. De SEOB pleit voor stimulansen voor duurzame lokale sectoren, werkgelegenheid, duurzaamheid en klimaatactie. Het onderwijs moet aansluiten op de vraag vanuit de olie- en gasindustrie en andere sectoren.
 - De toegang tot financiering blijft beperkt. De SEOB pleit voor hervormingen in het ondernemingsklimaat en educatie voor ondernemers op technisch gebied en governance.
 - De SEOB juicht de aanbestedingswet toe, maar benadrukt dat het wettelijke kader tegen corruptie moet worden aangescherpt. Politici moeten hun inkomsten en vermogen openbaar maken. Maatregelen tegen fraude, corruptie en witwassen (AML/CFT) zijn in ontwikkeling en moeten efficiënt worden ingevoerd.
 - Het huidige IMF-programma loopt af in het eerste halfjaar van 2025. Per januari was volgens onze schatting 62,6% aan maatregelen- en submaatregelen binnen het programma voltooid, terwijl 28,2% lopend is. Hoewel belangrijke mijlpalen zijn bereikt binnen het programma, ziet het ernaar uit dat niet doelen worden behaald, wat de noodzaak van een vervoliprogramma benadrukt. Dit programma moet zich richten op instituties, bestuur en fiscaal beleid.
-

<http://www.seob.sr>
secretary@seob.sr

